ਵਿਕਾਸ ਚੌਧਰੀ

ਬਨਾਮ

ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ

(ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ) 2022 ਦਾ 2276)

21,ਅਪ੍ਰੈਲ 2023

[ਕੇ ਐੱਮ ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਐੱਸ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇਜੇ]

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾਃ

30 ਸਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ - ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ-18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪੀੜਤ, ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਕਤਲ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਫਿਰੌਤੀ ਕਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ -ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। 302, 364, 201, ਧਾਰਾ 120 ਬੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 411 ਏ-1 ਦੇ ਨਾਲ ਉਪ ਧਾਰਾ 420,468 ਅਤੇ 471 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਧੂ ਅਤੇ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੈਰੋਲ, ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਫਰਲੋ ਦੇ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਵੀ-ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ ਗਿਆਃ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼" ਜਾਂ "ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ" ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹੈ-ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860-ਉਪ ਧਾਰਾ 120 ਬੀ, 201,302,364 ਏ, 411-ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1973-ਦੀ ਧਾਰਾ 433 ਏ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ-ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ-ਧਾਰਿਤਃ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 433 ਏ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ *ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਰਾਖਵੀਂ ਹੈ-ਕੋਡ ਆਫ਼ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ-ਧਾਰਾ 433 ਏ।

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਜਿੱਥੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੇਠ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਜਦੋਂ ਕਿ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ (ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਨੁਕੂਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

ਆਯੋਜਿਤਃ 1.1 ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ (ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੀਜੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਸੀ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਧਾਰਾ 433 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ' ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੈਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਨੂੰ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼" ਜਾਂ "ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ (ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ) ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। [ਪੈਰਾ 16,17][762-ਏ-ਬੀ; 763-ਬੀ-ਸੀ]

*ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ @ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2015] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 613- ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

1.2. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ, ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੋ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਅਣਸੁਲਝੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ- ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਤਾਜ਼ਾ ਰੁਝਾਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਤੱਤ ਬਰਾਬਰ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ (ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ) ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤਾਂ (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ ਹਨ) ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18][763-ਜੀ-ਐਚ; 764-ਏ-ਡੀ]

1.3. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ, "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ" ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਵਾਪਰਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨੇਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 20][767- ਜੀ-ਐਚ; 768-ਏ-ਬੀ]

1.4. ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ (ਜੋ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ

ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 433ਏ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 30 ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ-ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਆਖਰਕਾਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਰਾਜ (ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ, ਧਾਰਾ 372 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ) ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ; ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਅ' ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਗਤੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੋਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ) ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 21,22][768- ਸੀ ਐਚ 769-ਏ-ਬੀ]

1.5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ; ਮੌਜੂਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਤਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਨਃ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ (ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ (ਵਿਮਹਾਂਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ) ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸੋਧ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਤੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਰੱਖਿਆ। [ਪੈਰਾ 24][769- ਈ-ਐੱਫ; 770-ਏ-ਬੀ]

1.6. ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਲਾਲਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 27][771-ਡੀ-ਈ]

1.7. ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੁੱਝ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨਃ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਰਥਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ-ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28][771-ਈ-ਐਚ]

1.8. ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ। [ਪੈਰਾ 29] [771-ਐੱਚ; 772-ਏ]

ਅਮਿਤ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2003) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 93: [2003] ਸਪੋਟ. 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 285; ਲਕਸ਼ਮਣ ਨਾਸ੍ਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (2000) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 626: [2000] ਸਪੋਟ. 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 62; ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2019) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 460: [2018] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 585; ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2008) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 767: [2008] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 93; ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰੀਅਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2009) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 498: [2009] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 90; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ (2010) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 216: [2010] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 716; ਰਮੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2011) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 685: [2011] 4 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 585; ਬਿਰਜੂ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2014) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 421: [2014] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1047; ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸਾਨਰਾਓ ਖਾੜੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2013) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 546: [2013] 6 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 949; ਅਨਿਲ @ਐਂਥਨੀ ਅਰਿਕਸਵਾਮੀ ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 69: [2014] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 34; ਰਾਜੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਪਾਸਵਾਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2019) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 380; ਸਤੀਸ਼ @ਸਾਬਬੇ ਬਨਾਮ ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ 2020 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 791; ਮੁਹੰਮਦ ਫਿਰੋਜ਼ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2022) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 433; ਅਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2021) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1; ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2021) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 380; ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1980) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 684: [1983] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 145; ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1983) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 470: [1983] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 413; ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1961) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 440; ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1979) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 745: [1979] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1059; ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ (2001) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 458: [2001] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 864; ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2001) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 296: [2001] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 656; ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ (1976) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 470: [1976] ਸਪੋਟ. 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 552; ਮਨੋਜ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2023) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 353: [2022] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 452; ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ (2019) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 438: [2018] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 355-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2003] ਪੂਰਕਤਾ 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 285 ਪੈਰਾ 7 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2000] ਸਪ. 3 ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 62

[2018] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 585 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2008] 11 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 93 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2009] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 90 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 716 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2011] 4 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 585 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1047 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 6 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 949 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 34 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2019) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 380 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2022) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 433 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2021) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 9 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2021) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 380 ਪੈਰਾ 11 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 145 ਪੈਰਾ 13 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1983] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 413 ਪੈਰਾ 13 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1961] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 440 ਪੈਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1979] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1059 ਪੈਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2001] 2 ਐਸਸੀਆਰ 864 ਪੈਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2001] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 656 ਪੈਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1976] ਪੂਰਕ 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 552 ਪੈਰਾ 15 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2022] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 452 ਪੈਰਾ 19 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 355 ਪੈਰਾ 19 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 613 ਪੈਰਾ 21 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2022 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ.2276.

2018 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 319 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 31.10.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ.

2022 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2277 ਦੇ ਨਾਲ।

ਵਿਵੇਕ ਸੂਦ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ, ਗੋਪਾਲ ਝਾਅ, ਆਕਾਸ਼ ਗੋਧਵਾਨੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਨਵੀ ਅਤਰੀ, ਅਨੁਜ ਚੌਹਾਨ, ਆਨੰਦ, ਸੰਕੇਤ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਮੋਹਿਤ ਡੀ. ਰਾਮ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਨੀਤਾ ਅਰੋੜਾ, ਮੋਨੀਸ਼ਾ ਹਾਂਡਾ, ਰਾਜੁਲ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਸ਼ਿਵਮ ਡੇਡੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਰਗੀ ਸਿੰਘ, ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਚਿਰਾਗ ਐੱਮ ਸ਼ਰਾਫ, ਸ਼ੈਲੇਂਦਰ ਪੀ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਐੱਸ ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ.

1. ਜਿਸ ਸੀਮਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟਿਸ 1 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ/ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2. ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ (18-20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ) ਨੂੰ 18.01.2003 ਨੂੰ ਫਿਰੌਤੀ ਲਈ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਨੇ 18.01.2003 ਨੂੰ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ 'ਲਾਪਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ' ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਛੇ ਫਿਰੌਤੀ ਕਾਲਾਂ(19.01.2003, 20.01.2003, 01.02.2003, 02.02.2003, 10.03.2003, 11.03.2003) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਏ-1 ਨਾਲ ਇੱਕ ਲਿੰਕ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਏ-2 ਅਤੇ ਏ-3 ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚੇਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਏ-1 ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਗੁੱਟ ਦੀ ਘੜੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਮਫਲਰ, ਏ-2 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਏ-1 ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਕਾਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰੌਤੀ ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-7, ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੀ ਗਈ ਪਛਾਣ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ 09.05.2003 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਕਿੱਥੇ ਸੁੱਟੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

[1] ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ 09.05.2019, ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀਆਰਐਲ) ਡੀ. ਨੰ. 5964/2019, ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰ. 3129/2019.

[2] ਹੁਕਮ ਮਿਤੀ 31.10.2018 ਸੀਆਰਐਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ. ਅਪੀਲ ਨੰ. 319/2018.

ਨਾਲਾ ਡਿੱਗਿਆ ਸੀ, 19.01.2003 ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਧਾ ਸੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰੀਰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ (, one day after abduction). ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। 11 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ 41 ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ 8 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ।

3. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ [3] ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302,364ਏ, 201 ਅਤੇ 120ਬੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 (ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਾ 411 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਏ-1 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 420,468 ਅਤੇ 471 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ-ਕਿ ਉਹ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੈਰੋਲ, ਮੁਆਫੀ ਜਾਂ ਫਰਲੋ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਨੂੰ 2,10,000 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 4,00,000 ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

4. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਮ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਏ-3 ਜੋਗਿੰਦਰ @ਮਿੰਟੂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 411 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਏ-1 ਅਤੇ ਏ-2 ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਹੈ; ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸੀਮਤ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ @ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਓਰਸ [4] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਆਮ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-ਜੋ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਸੀ।

6. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿਨਾਂ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 386 (ਬੀ) (ii) ਅਤੇ (iii) 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ

[3] ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰ. 130/2014-ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ 13.11.2017 (ਸਜ਼ਾ) ਅਤੇ 23.12.2017 (ਸਜ਼ਾ)

[4] [2015] 14 ਐਸਸੀਆਰ 613: (2016) 7 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 1 (ਇਸ ਤੋਂ ਐਨ 'ਸਰੀਹਰਨ'

ਸਜ਼ਾ ਉੱਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਾ 386 (ਬੀ) (ਆਈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

7. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ, ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕ ਹਨ-ਉਮਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਦਿ। ਅਮਿਤ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 5 ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮਣ ਨਾਸ੍ਕਰ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ [6] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੇਲ੍ਹ ਸੰਚਾਲਨ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ, ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੂਤ ਹਨ-ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਕਾਸ ਚੌਧਰੀ, ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸਮੇਂ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਥਿਤ ਫਿਰੌਤੀ ਕਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਲਾਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ।

8. ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [7] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸੁਧਾਰ, ਪੁਨਰਵਾਸ ਅਤੇ ਮੁੜ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ (2) ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ [8] ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ

[5] [2003] ਵਿੱਚ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੋਟ. 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 285: (2003) 8 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 93 [ਪੈਰਾ 10]

[6] [2000] ਸਪੋਟ. 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 62: (2000) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 626 [ਪੈਰਾ 6]

[7] [2018] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 585: (2019) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 460 [ਪੈਰਾ 47] (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨਿਕ')

[8] [2008] 11 ਐਸਸੀਆਰ 93: (2008) 13 ਐਸਸੀਸੀ 767 [ਪੈਰਾ 94-95] (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ'

ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ) ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰੀਅਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [9], ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗਦੀਸ਼ [10], ਰਮੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।[11], ਬਿਰਜੂ ਬਨਾਮ ਐੱਮਪੀ [12] ਦਾ ਰਾਜ, ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸਾਨਰਾਓ ਖਾੜੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [13], ਅਨਿਲ @ਐਂਥਨੀ ਅਰਿਕਸਵਾਮੀ ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [14,] ਰਾਜੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਪਾਸਵਾਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [15], ਸਤੀਸ਼ @ਸਾਬਬੇ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ [16], ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਫਿਰੋਜ਼ ਬਨਾਮ ਐੱਮਪੀ [17] ਦਾ ਰਾਜ।

ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਵਾਦ

9. ਰਾਜ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਚਿਰਾਗ ਐਮ ਸ਼ਰਾਫ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਮਵਰਤੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਤਲ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਗਵਾਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 19.01.2003 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਹ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਫਿਰੌਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਅਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 18 'ਤੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਫਿਰੌਤੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹਕੀਕਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਣਉਚਿਤ ਸੀ।

10. ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਪੀੜਤ (ਲਗਭਗ 18 ਸਾਲ) ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਸੁਭਾਅ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ-ਅਗਵਾ, ਕਤਲ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ।

[9] (2009) 9 ਐੱਸਸੀਆਰ 90: (2009) 6 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 498 [ਪੈਰਾ 127-128] (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰੀਆਰ') [10] [2010] 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 716: (2010) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 216 [ਪੈਰਾ 41,44-46] [11] (2011) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 585: (2011) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 685 [ਪੈਰਾ 66,69,76] [12] [2014] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1047: (2014) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 421 [ਪੈਰਾ 20] [13] [2013] 6 ਐੱਸਸੀਆਰ 949: (2013) 5 ਐੱਸਸੀਸੀ 546 [14] (2014) 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 34: (2014) 4 ਐੱਸਸੀਸੀ 69 [ਪੈਰਾ 33] (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਅਨਿਲ @ਐਂਥਨੀ ਏਰਿਕਸਵਾਮੀ ਜੋਸਫ') [15] (2019) 16 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 380 [ਪੈਰਾ 20] [16.]2020 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 791 [ਪੈਰਾ 13] [17] (2022) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 433 [ਪੈਰਾ 60] [18] (2021) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1 [ਪੈਰਾ 94,98,101,102]

ਟੋਭੇ. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਤਲ ਸੀ, ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

11. ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਘੱਟ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੌਤ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 19 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਜੀਬ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਾਫ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਮਹੰਸ ਰਿਪੋਰਟ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ 'ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੁਨਰਵਾਸ ਜਾਂ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਤਰਕ

13. ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ20 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਮੱਛੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 21 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ" ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ "ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਦੋ-ਪੱਖੀ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਰੱਖੀ:

[19] (2021) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 380

[20] [1983] 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 145: (1980) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 684

[21] [1983] 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 413: (1983) 3 ਐੱਸਸੀਸੀ 470

"(ਏ) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਸਧਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ?

(ਬੀ) ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ?

14. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਮਰੂਪ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ; ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ)' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤੀਸ਼ਭੂਸ਼ਣ ਬਰੀਆਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ-ਪੜ੍ਹਾਵੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈਃ ਪਹਿਲਾ, ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ" ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਰਾਜ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਸ਼ੰਕਰ ਕਿਸਾਨਰਾਓ ਖਾੜੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਅਪਰਾਧ'; 'ਅਪਰਾਧੀ' ਅਤੇ 'ਆਰ ਐਂਡ ਆਰ ਟੈਸਟ' (ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਟੈਸਟ) ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ।

15. ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਮਤਭੇਦ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [22] ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [23], ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ 24; ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ [25]; ਮੱਧ ਰਾਜ

[22] (1961) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 440

[23] [1979] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1059: (1979) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 745

[24] [2001] 2 SCR 864: (2001) 4 ਐੱਸਸੀਸੀ 458

[25] [2001] 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 656: (2001) 6 ਐੱਸਸੀਸੀ 296

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ [26] ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ) ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ [ਐਸਸੀਆਰ, ਪੰਨਾ 143-144]:

"65. [...] ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸ਼ੋਰ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਸਮਰਾਟ, (1945) 58 ਐਲਡਬਲਯੂ 251, ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਡਸੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1961) 3 ਐਸਸੀਆਰ 440; ਮਾਰੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (1981) 1 ਐਸਸੀਆਰ 1196; ਐਮਪੀ ਬਨਾਮ ਰਤਨ ਸਿੰਘ, (1976) 3 ਐਸਸੀਸੀ 470 ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, (2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 296 ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

66. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਖਰੇ ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਲੱਭ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਝਿਜਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਸਾਰੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਲਾਲਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਰਾਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਜ਼, ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕੋਰਸ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅੰਤਰਾਲ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵੇਗੀ।

[26] [1976] ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ 1 ਐਸਸੀਆਰ 552: (1976) 3 ਐਸਸੀਸੀ 470

ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

16. ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ (ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀਹਰਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਸਹੀ ਸੀ। ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀਹਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ [ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ., ਪੰਨਾ 701; ਅਤੇ 710-711]:

"87. [...] ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜੋ ਕੁੱਝ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।

********** **********

104. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਕੈਦ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ।

105. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਵਾਮੀ ਸ਼ਰਦਦਾਨੰਦ (2) ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ, (2008) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 767] ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ; 14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ

ਵਿਕਾਸ ਚੌਧਰੀ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ [ਐੱਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਟ, ਜੇ.]

ਸੰਗੀਤ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (2013) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 452 ਕਿ 20 ਜਾਂ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ (ਉਪਰੋਕਤ) ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਤੀਜੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਧਾਰਾ 433 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ' ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੈਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ ਨੂੰ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼" ਜਾਂ "ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ (ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ) ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

(ਏ) ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਹਾਰਕ ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ

(ਬੀ) ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤੱਤ ਸਨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾਅ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

18. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਾਕੀ ਉਮਰ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ, ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੋ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਅਣਸੁਲਝੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ-ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਤਾਜ਼ਾ ਰੁਝਾਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਤੱਤ ਬਰਾਬਰ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ' ਤੇ ਹੈ; ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ (ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਕਿ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹਨ 27 ਖ਼ਾਸਕਰ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤਾਂ (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕ ਹਨ) ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

19. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਮਨੋਜ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 28 ਵਿੱਚ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦਰਾਓ ਵਾਸਨੀਕ (ਉਪਰੋਕਤ) ਛੰਨੂ ਲਾਲ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ [29], ਅਨਿਲ @ਐਂਥਨੀ ਅਰਿਕਾਸਵਾਮੀ ਜੋਸਫ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ [ਐਸਸੀਆਰ, ਪੀ 573-576]:

[27] ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹਨ ਕਿ

"(1) ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਗੜਬੜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(2) ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਉਮਰ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਜਵਾਨ ਜਾਂ ਬੁੱਢਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(3) ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(4) ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਪਰੋਕਤ 3 ਅਤੇ 4 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(5) ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

(6) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਦਬਦਬੇ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, (7) ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਨੁਕਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

28 [2022] 9 ਐੱਸਸੀਆਰ 452: (2023) 2 ਐੱਸਸੀਸੀ 353

29 [2018] 14 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 355: (2019) 12 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 438

"212. ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਟੀਚਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ-ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਵਾਲੇ ਹਨ-ਪਰ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਠੋਸ ਢਾਂਚਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਰਥਪੂਰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸੀਮਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਟੀਚੇ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੂਖਮ ਨੀਤੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ (ਆਚਰਣ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ)।) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਨੁਕੂਲ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਵਿਧਾਨਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

213. ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ।

214. ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਰਾਜ, ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ-ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ-ਉਚਿਤ ਪੜਾਅ' ਤੇ, ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ (ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ (ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ) ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਕਾਂ (1) (5) (6) ਅਤੇ (7) ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ (3) ਅਤੇ (4) ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਲਈ-ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ-ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ

ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਵਰਤਣ ਲਈ, ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਰੇਖਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ।

215. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ, ਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

ਏ) ਉਮਰ

ਬੀ) ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ)

ਸੀ) ਮੌਜੂਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਬਚੇ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ, ਭਾਵੇਂ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਹੋਣ, ਬੱਚੇ ਹਨ, ਆਦਿ)

ਡੀ) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਪੱਧਰ e) ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਗਰੀਬੀ ਜਾਂ ਵੰਚਿਤਤਾ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ)

ਐੱਫ) ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ (ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਅਤੇ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ)

ਜੀ) ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕਿਸਮ (ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਅਸਥਾਈ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਆਦਿ)

ਐੱਚ) ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਥਿਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਜਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀ (ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣਾ (ਕਾਰਨਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਆਦਿ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਖੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹੀ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

216. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਆਦਿ) ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।) ਜੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਅੰਤਰਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਬਜਾਏ)

ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਅਦਾਲਤ) ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਕਾਲੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਲਈ, ਲੰਘੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ. ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗੀ।

217. ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈਃ

"ਕਈ ਵਾਰ, ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਮੰਨ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਏ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ, ਜਿਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਨਰਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

20. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ, "ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ" ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਵਾਪਰਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਰਾਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਨੋਜ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੰਮ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਹਨ।

21. ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀਹਰਣ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ (ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 433ਏ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ-ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 30 ਸਾਲ) ਸਿਰਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨਾਲ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ-ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਆਖਰਕਾਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਅਣਜਾਣ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ, ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਰਾਜ (ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ, ਧਾਰਾ 372 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ) ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ; ਉਸ ਪੜ੍ਹਾਅ' ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਗਤੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੋਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ

[30] ਦੇਖੋ ਮਨੋਜ, ਪੈਰਾ 216 (ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ)

ਸਜ਼ਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ) ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

(ਭਾਵੇਂ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ)।ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ

23. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ-ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ, ਸ਼੍ਰੀਹਰਣ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤਿੰਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ (ਭਾਵ, ਬਾਕੀ ਉਮਰ, ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਮਿਆਦ) ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਮਰ ਕਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ; ਮੌਜੂਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, 05.08.2021 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਤਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਨਃ ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ (ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ) ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਰਿਪੋਰਟ।

ਵਿਮਹੰਸ) ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸੋਧ ਲਈ ਤਰਕ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਤੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ।

25. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਕਾਸ ਚੌਧਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ਼ 18-19 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 37-38 ਸਾਲ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ (ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਸ਼ਹਿਰੀ, 'ਮੱਧ-ਵਰਗ' ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਉਸਨੇ 10ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੱਥਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ 12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ। ਉਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿਖਤੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 17 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਮਿਤੀ 30.11.2017 ਅਤੇ 18.11.2020 ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ)। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਮਿਤੀ 08.09.2021 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਲੰਗਰ, ਜੇਲ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਅਤੇ ਵਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਐਪੀਸੋਡਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ 2012 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਮਹਾਂਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 06.09.2021 ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਹੈ; ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਿਛਲੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਮਿਤੀ 01.12.2017) ਦੇ ਸਮਾਨ, ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਬੰਧ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਘਰ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ, ਭਾਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਗੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਮ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।

26. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਕਾਸ ਸਿੱਧੂ, ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ 20 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਵੇਲੇ 40-41 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 17 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਕੱਟ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਲੋਕ ਸਨ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੋ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰੀ, 'ਮੱਧ-ਵਰਗ', ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ

ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ 'ਪੜ੍ਹੋ ਔਰ ਪੜ੍ਹਾਓ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਲੰਟੀਅਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੈੱਲ, ਜੇਲ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ, ਇਗਨੂ ਅਧਿਐਨ ਕੇਂਦਰ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ, ਬੇਕਰੀ ਇਕਾਈ, ਜੇਲ੍ਹ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ; ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ-ਖ਼ਾਸਕਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਕੋਵਿਡ-19 ਸੰਕਟ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਲਈ। ਵਿਮਹੰਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਕਾਸ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਸਾਈਕੋਮੈਟਰਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਕੋਈ ਕਲੀਨਿਕਲ ਸੰਕੇਤ ਜਾਂ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ; ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬੰਧਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਪ੍ਰੋਬੇਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਗਠਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦਾ ਦਿਖਾਇਆ।

27. ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 18 ਸਾਲਾ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰੌਤੀ ਮੰਗੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਲਾਲਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ-ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਾਤ ਹਨ।

28. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੁੱਝ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨਃ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਰਥਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੈ-ਜਿਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਆਮ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

29. ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਅਸਲ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧਣਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

(ਅਸਿਸਟਡ: ਤਮਨਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler